

Statut fabričkih komiteta

Prethodno poglavlje: [G. P. Maksimov: Kontra-revolucija i Sovjetski Savez](#)

(Nacrt izradio *Centralni savet fabričkih komiteta* početkom 1918. godine)

A. Zadaci, sastav i organi fabričkih organizacija

1. Fabričke organizacije imaju sledeće ciljeve:

- a) sjedinjenje radnika i službenika preduzeća na društveno-političkom nivou, u njihovim međusobnim odnosima i u odnosima prema upravi preduzeća;
- b) ostvarenje radničke kontrole nad proizvodnjom u preduzeću;
- c) izvršenje odredbi i mera viših organa privrede.

2. U fabričkoj organizaciji udruženi su svi radnici i službenici preduzeća bez obzira na veru, rasu, nacionalnost, pol i starost.

Primedba: U fabričku organizaciju ne mogu biti primljene osobe koje pripadaju upravi preduzeća. Međutim, ovo se ne odnosi na izabranu upravu onih preduzeća koja su proglašena narodnim vlasništvom.

3. Organi fabričke organizacije su:

- a) opšta skupština fabričke organizacije;
- b) posebne skupštine radnika i službenika po odeljenjima, radionicama itd. po Statutu fabričke organizacije dotičnog preduzeća;
- c) fabrički komitet dotičnog preduzeća;
- d) posebne komisije uređene od strane fabričkog komiteta odnosno opšte skupštine fabričke organizacije;
- e) komiteti odeljenja, radionica itd. stvoreni po Statutu fabričke organizacije dotičnog preduzeća;

B. Opšta skupština fabričke organizacije

4. Opšta skupština je najviši organ fabričke organizacije. Odlučuje o svim pitanjima koja se tiču radnika i službenika preduzeća; njoj su podređeni svi organi fabričke organizacije.

Primedba: U preduzećima u kojima zbog tehničkih razloga nije moguće sazvati opštu skupštinu saziva se delegatski sastanak.

5. Postoje redovne i vanredne skupštine. Redovne opšte skupštine sazivaju se u prvoj sedmici svakog meseca da bi razmatrale izveštaj o radu preduzeća u prethodnom mesecu i, nakon izveštaja fabričkog komiteta, da bi se potvrdili finansijski izveštaji.

6. Vanredne skupštine saziva fabrički komitet – ili po želji samog fabričkog komiteta po zahtevu jednog ili više odeljenskih komiteta (u odeljenjima, radionicama), po zahtevu sa sastanka jednog odeljenja ili po zahtevu jedne petine radnika dotičnog preduzeća. Odbije li fabrički komitet sazvati skupštinu uprkos zahtevima, može da se saziva putem privatne inicijative.

7. Kvorum za opštu skupštinu čini polovina svih radnika i službenika preduzeća.

Ne održi li se opšta skupština zbog nedovoljnog učestvovanja radnika, sledeća sazvana skupština je valjana bez obzira na broj učesnika.

Primedba: Odredbe opšte skupštine se donose prostom većinom glasova.

8. Odredbe opšte skupštine su obavezujuće za sve članove fabričke organizacije.

9. Opšte skupštine sazivaju se izvan radnog vremena; u vanrednim slučajevima mogu se održavati u radnom vremenu; o tome se mora informisati uprava preduzeća. Uprava preduzeća je dužna obezbeđivati prostorije za skupštine.

10. O poslovniku opšteg reda (dakle, o biranju predsedništva

skupštine, o formama glasanja itd.) odlučuje sama skupština.

11. Na opštim skupštinama mogu učestvovati u savetodavnoj ulozi – po pozivu fabričkog komiteta ili same skupštine – stručnjaci i predstavnici političkih i privrednih organizacija radničke klase, a da ne pripadaju preduzeću.

12. Odeljenski sastanci (u odeljenjima, radionicama itd.) održavaju se i potvrđuju u okviru što ga određuju opšte skupštine po dole spomenutim pravilima.

C. Izbor fabričkog komiteta

13. Izbori članova fabričkog komiteta održavaju se na osnovu opšteg, direktnog, ravnopravnog i tajnog izbornog prava u okviru preduzeća u celosti.

14. Izbori se sprovode pomoću glasačkih listića i kutija ili na drugi način; instrukcije za održavanje izbora moraju se izraditi posebno.

15. Tehnička strana izbora razrađena je od strane fabričkog komiteta (za prve izbore – od strane posebne organizacione komisije izabrane na opštoj skupštini), a potvrđuje je opšta skupština.

16. U svrhu kontrole korektnosti izbora i brojanja glasova stvara se komisija u kojoj su predstavljene sve grupe koje učestvuju na izborima. Protokol izbora potisuju svi članovi komisije; mišljenja o korektnosti izbora koja odstupaju od stanovišta komisijske većine obavezno se unose u zapisnik.

17. Svi radnici i službenici imaju aktivno i pasivno izborno pravo kod izbora fabričkog komiteta bez obzira na pol, doba, nacionalnost, rasu i veru.

18. Pripadnici uprave preduzeća ni u kom slučaju ne smeju biti izabrani u fabrički komitet.

19. Da bi izbori bili valjani, više od polovine radnika preduzeća mora da učestvuje na njima.

20. Zajedno sa članovima fabričkog komiteta biraju se i njihovi zamenici koji po pozivu fabričkog komiteta učestvuju na sednicama u savetodavnoj ulozi a po dobijenim glasovima zamenjuju članove koji odsudstvuju ili su napustili preduzeće.

21. Članovi fabričkog komiteta se biraju za period od pola godine. Mogu biti izabrani ponovo.

22. Pojedinačni članovi fabričkog komiteta i njihovi zamenici mogu biti opozvani od strane svojih birača u svako doba.

23. Ponavljanje izbora pojedinačnih članova fabričkog komiteta može biti zahtevano od određenog broja radnika koji su učestvovali na izborima celokupnog komiteta u srazmeri prema broju opozvanih članova (ako npr. na izborima učestvovalo 1.000 radnika koji su izabrali 10 članova, onda 100 radnika $[1.000:10]$ mogu zahtevati ponovan izbor jednog člana fabričkog komiteta.) Za održavanje ponovnog izbora potrebna je odluka opšte skupštine.

24. Izbori za odeljenske komitete se održavaju po gore navedenim načelima.

25. Za izbor članova fabričkog komiteta važi sledeći ključ:

U preduzećima sa brojem radnika (bira se)

- između 60 i 100 – 3 člana
- između 100 i 500 – 5 do 7 članova
- između 500 i 1.000 – 9 do 11 članova
- između 1.000 i 3.000 – 11 do 13 članova
- između 3.000 i 6.000 – 13 do 15 članova
- između 6.000 i 10.000 – 15 do 20 članova
- iznad 10.000 – 20 do 25 članova

Primedba: Opšta skupština fabričke organizacije može utvrditi odstupanja od ove norme u skladu sa mesnim okolnostima.

D. Prava, obaveze i funkcije fabričkog komiteta

26. Fabrički komitet je izvršni organ fabričke organizacije dotičnog preduzeća i kao takav je stalno odgovoran za svoje aktivnosti i odluke opštoj skupštini radnika i službenika preduzeća. Prema tome na svakoj valjanoj skupštini – bilo redovnoj, bilo vanrednoj – ima obavezu podnostiti podroban izveštaj o svom delovanju.

27. Fabrički komitet izvršava odredbe opštih skupština i kontroliše njihovo izvršenje.

28. Fabrički komitet upravlja društveno-političkim aktivnostima radnika, usklađujući ih sa uputama političkih organizacija radničke klase.

29. Fabrički komitet organizuje izbore radnika i službenika dotičnog preduzeća u Savet radničkih i vojničkih deputata (Sovjet), u delegatske skupštine i uopšte u sve ustanove, u kojima radnici i službenici preduzeća moraju biti predstavljeni.

30. Fabrički komitet reguliše međusobne odnose radnika i službenika:

- a) u fabričkom komitetu;
- b) u odnosima prema upravi preduzeća;
- c) u odnosima prema vladinim ustanovama, društvenim institucijama i organizacijama.

31. Fabrički komitet je osnovna ćelija radničke kontrole.

32. Fabrički komitet je ovlašten umešati se u svako doba u naredbe i delatnost preduzetnika odnosno uprave ukoliko se ove protive interesima preduzeća u celosti; u slučaju odgovarajućih postupaka preduzetnika odnosno uprave, kako i u slučaju predumišljene sabotaže, komitet je ovlašten izdati naredbe koje su obavezujuće ne samo za radnike i službenike, nego i za upravu i preduzeće; komitet je ovlašten vršiti

kontrolu nad korektnim vođenjem poslovnih knjiga i obračuna preduzeća, nad korektnošću i svrsishodnošću rada; komitet istovremeno pregleda poslovne knjige i korespondenciju, podvrgava ih reviziji; zajedno sa upravom ovlašten je uspostavljati red u preduzeću, uvoditi plate utvrđene od strane nadređenih organa itd.

33. Sve odluke i odredbe organa fabričkog komiteta koje su u skladu sa voljom opšte skupštine radnika i službenika i sa odredbama nadređenih privrednih organa obavezujuće su za upravu i preduzetnike i moraju biti tačno sprovedene u roku od tri dana; uvodi se ovaj rok da bi mogli blagovremeno podneti žalbu nadređenim privrednim organima u slučaju da naredbe ne budu ukinute od strane poslednjih.

34. Odluke i aktivnosti uprave odnosno preduzetnika koje se tiču delovanja preduzeća ne mogu biti ostvarene bez da se informiše fabrički komitet i bez njegovog odobrenja.

35. Ukoliko preduzetnik ili uprava preduzeća očito nije spremna da upravlja preduzećem u interesu zemlje u celosti, ukoliko namerno čini sabotazu i uništava proizvodnju ili upropaštava finansije preduzeća, fabrički komitet će podneti ovaj slučaj kako mesnim tako i državnim nadređenim privrednim organima da bi se primenile prisilne mere protiv preduzetnika odnosno uprave, uključujući zaplenu preduzeća i konfiskaciju kapitala uloženog u njega.

36. Fabrički komitet izvršava upute i instrukcije nadređenih privrednih organa; preduzetnici i uprava preduzeća mu pri tome ne smeju stvarati nikakve zapreke.

37. Na taj način fabrički komitet sprovodi mere najviših državnih privrednih organa i, zajedno sa državnom vlašću, odgovoran je za najstrožiji red i svrsishodnost u načinu rada preduzeća u skladu sa potrebama celokupnog radništva; zadužen je osim toga za zaštitu vlasništva preduzeća.

38. Delovanje fabričkog komiteta razdeljuje se na tri osnovne

funkcije:

- a) kontrola nad organizacijom proizvodnje;
- b) kontrola nad opskrbom preduzeća potrebnim materijalima;
- c) kontrola nad očuvanjem interesa radnika i službenika dotičnog preduzeća.

Kontrola nad organizacijom proizvodnje;

39. Za ovu zadaću fabrički komitet stvara komisiju ili potkomisiju koja

- 1. na privredno-tehničkom području
  - a) izrađuje plan za organizaciju preduzeća;
  - b) ispituje tehničku opremu i njeno ravnomerno opterećivanje;
  - c) određuje proizvodnu cenu isporučenog proizvoda;
  - d) vodi knjigu o inventaru i kontrolira njegovo održavanje;
  - e) utvrđuje postojeće narudžbe i raspodeljuje ih po radionicama itd.
- 2. na području finansija
  - a) periodički pojašnjava finansijski položaj preduzeća i u poslovnim knjigama registruje aktivu i pasivu obračuna;
  - b) u svakom trenutku pojašnjava postojeće rezerve preduzeća u poslovnim knjigama;
  - c) utvrđuje svote novca koje preduzeće ima da plati i da prima;
  - d) izvodi zaključke o upravljanju preduzećem na osnovu raspoloživosti ili nedostatka sredstava;
  - e) kontrolše ispravnost izdataka, knjigovodstva i dopisivanja;
  - f) pojašnjava uslove za poslovne ugovore i odgađa njihovo zaključivanje – ukoliko ne odgovaraju interesima preduzeća – dok o tome ne odluče nadređeni privredni

organi;

g) proverava godišnji obračun knjigovodstva i raspodelu dobitka.

3. na području demobilizacije¹[Demobilizacija ili rekonverzija: prelazak iz rada u ratnim uslovima na mirnodopsku proizvodnju. (prim. CLS)]

a) odstranjuje faktore koji koče demobilizaciju;

b) određuje dodatnu opremu potrebnu za demobilizaciju preduzeća i troškove takve opreme

c) pojašnjava mogućnosti plasmana proizvoda konvertiranih industrijskih grana u saradnji sa nadređenim privrednim organima;

d) ispituje mogućnosti novih narudžbi i brzog zadovoljavanja postojećih narudžbi;

e) na osnovu gore navedenoga, izrađuje plan za demobilizaciju zajedno sa upravom i podnosi plan nadređenim privrednim organima da se dobije njihovo mišljenje;

f) izvršava raspodelu radne snage izazvanu demobilizacijom u dotičnom preduzeću.

Kontrola nad opskrbom preduzeća potrebnim materijalima;

40. Na ovom području odgovarajuće komisije imaju sledeće zadaće:

1. Izvršavaju količinsku, a po mogućnosti i kvalitativnu procenu sirovina u dotičnom preduzeću, proveravajući:

a) šta ima na raspolaganju;

b) šta je potrebno za normalno funkcionisanje preduzeća;

c) šta je namenjeno organima raspodele;

d) šta pristiže dotičnom preduzeću;

e) šta je tačno potrebno za određeni period.

2. Kontrolišu redovnu dostavu materijala i njihovu ispravnu raspodelu po pojedinim granama preduzeća;

3. Brinu se za nabavljanje sirovina ukoliko ih nedostaje;

4. Kontrolišu ispravnu i svrsishodnu potrošnju sirovina;
5. Kontrolišu pouzdano skladištenje;
6. Vrše nadzor nad korištenjem otpadaka i ostataka sirovina i goriva;
7. Vrše nadzor nad stanjem svih instalacija koje troše gorivo;
8. Vrše nadzor nad dostavom električne energije i njenom raspodelom, a o tome brižljivo vode knjigu.

Kontrola nad očuvanjem interesa radnika i službenika dotičnog preduzeća.

41. Fabrički komitet odnosno njegova radna komisija ili potkomisija ima sledeće zadatke na ovom području:

1. S obzirom na unutrašnji red on
  - a) izrađuje pravila;
  - b) preuzima odgovornost za zapošljavanje i otpuštanje radnika i službenika;
  - c) odobrava i utvrđuje odmor radnika i službenika;
  - d) udaljuje pripadnike uprave koji ne mogu garantovati normalne odnose sa radnicima;
  - e) omogućava zapošljavanje pripadnika uprave preduzeća;
  - f) određuje radno vreme;
  - g) rešava sve manje konflikte između radnika i uprave preduzeća na lokalnom nivou.
2. S obzirom na plate on
  - a) vrši tarifne isplate utvrđene od strane nadređenih privrednih organa;
  - b) utvrđuje u ovom okviru plate radnika i službenika;
  - c) vrši nadzor radi strogog uvažavanja ovih stopa od strane uprave preduzeća;
  - d) određuje – gde je to moguće – minimalnu nadnicu koju valja postići;

3. U pogledu saniteta i higijene on
- a) vrši nadzor nad opštim sanitetsko-zdravstvenim uslovima u preduzeću;
  - b) izrađuje dodatna pravila za sanitetsku kontrolu preduzeća na temelju mesnih okolnosti;
  - c) kontroliše da li je uprava preduzeća poduzela sve mere potrebne za sigurnost rada;
  - d) brine se o životnom, invalidskom, starosnom i drugom osiguranju radnika.

4. Na području prosvete on

- a) upravlja svim postojećim ustanovama preduzeća i teži da se podigne životni standard i prosvećenost radnika (dečije jaslice, sirotišta, klubovi, pozorište itd.);
- b) preduzima mere za stvaranje sličnih novih ustanova;
- c) preduzima sve moguće mere za podizanje kulturnog nivoa i klasne svesti radnika i službenika (kroz predavanja, diskusije, mitinge, političke predstave itd.);
- d) pronalazi sredstva za ove svrhe.

42. Svi brojčani podaci koje skupljaju i spremaju razne komisije i potkomisije fabričkih komiteta šalju se fabričkim komitetima. Komiteti obrađuju ove podatke za statistička odeljenja nadređenih privrednih organa u obliku odgovora na ankete i upitne listove dostavljene od strane tih organa.

43. Nadređeni privredni organi izrađuju detaljne instrukcije i upute za razne funkcije radničke kontrole pri učestvovanju predstavnika odgovarajućih komisija pojedinih preduzeća.

E. Raspodela funkcija fabričkih komiteta

44. Da bi se posao podelio i da bi se što je moguće brže obavljao, fabrički komitet osniva četiri posebne komisije (u

velikim preduzećima ili kod proširenja bilo koje kontrolne funkcije ove se komisije mogu razdeliti u razne potkomisije):

jedna komisija za organizaciju proizvodnje;

jedna komisija za opskrbu preduzeća sirovinama;

jedna komisija za opskrbu preduzeća gorivom;

jedna komisija za rad.

Primedba 1: U preduzećima koja troše malo goriva ili ga uopšte ne troše, komisija za opskrbu sirovinama i komisija za opskrbu gorivom mogu se ujediniti u komisiju za opskrbu preduzeća osnovnim materijalima.

Primedba 2: Osim ovih osnovnih komisija, pod određenim okolnostima dotični fabrički komitet može po svom nađenju birati i druge komisije (npr. komisiju za demobilizaciju u industriji) da bi u najvećoj mogućoj meri ubrzao svoje delovanje.

45. Preduzeća sa ispod 60 radnika i službenika šalju svoje izabrane predstavnike u opšti komitet koji sjedinjuje nekoliko sličnih srednjih preduzeća iste privredne grane u istom okrugu i vrši kontrolu u svim na ovaj način udruženim preduzećima.

Primedba: Poželjno je – da bi se ubrzala cela stvar i da be se štedilo što je moguće više snage i vremena – da se stvore slična sjedinjenja svugde, uključujući i preduzeća sa do 100 radnika i službenika (u nekim slučajevima ova se granica može i povisiti).

46. Pripadnici tehničkog osoblja preduzeća (inženjeri, tehničari itd.) mogu biti kooptirani u pojedine komisije fabričkih komiteta, ukoliko ih opšta skupština radnika i službenika još nije izabrala da sarađuju u njima. U ovom slučaju imaju savetodavnu ulogu.

47. Sve odredbe komisija moraju biti potvrđene od strane fabričkog komiteta.

F. Organizacija i red fabričkog komiteta

48. Članovi fabričkog komiteta biraju, iz svoje sredine, predsedništvo koje se sastoji od predsednika, sekretara, blagajnika i više pomoćnika predsednika, o čijoj brojnosti odlučuje sam fabrički komitet odnosno opšta skupština. Prava i dužnosti predsedništva i njegovih članova određuju se putem instrukcije izrađene od strane fabričkog komiteta.

Primedba: Za sekretara fabričkog komiteta može biti imenovana osoba koja uživa poverenje komiteta.

49. Fabrički komitet poseduje pečat.

50. Vodi se zapisnik o odlukama fabričkog komiteta; potpisuju ga predsednik, sekretar i jedan član komiteta.

51. Fabrički komitet se sastaje u toku radnog vremena na dane koje određuje sam komitet.

Primedba: U razmacima između sednica određeni su redovni časovi za primanje (za razgovor radnika i službenika sa članovima fabričkog komiteta).

52. Kvorum za rad i odlučivanje valjanih sednica fabričkog komiteta postoji ukoliko učestvuje više od polovine članova komiteta.

53. Vanredne sednice komiteta mogu biti sazvane od strane predsednika komiteta ili na predlog jedne trećine članova komiteta.

54. Na sednice fabričkog komiteta mogu biti pozvani stručnjaci da učestvuju u savetodavnoj ulozi.

55. Odeljenski komiteti rukovode se instrukcijama izrađenim od strane fabričkog komiteta po gore navedenim pravilima. Svi problemi koji nisu rešeni na lokalnom nivou u odeljenskim i radioničkim komitetima prosleđuju se fabričkom komitetu na raspravu i donošenje odluke.

56. Fabrički komitet informiše radnike i službenike o svojim odredbama putem oglasa izloženog na vidljivom mestu a u slučaju važnijih pitanja putem neposrednog sazivanja opštih skupština radnika i službenika preduzeća.

G. Sredstva fabričkog komiteta

57. Fabrički komitet preduzeća dobiva sredstva od preduzetnika ili društva (u suštini: od ulagača dotičnog preduzeća) za pokriće izdataka potrebnih za svoje delovanje; ovi izdaci su uračunati u predračun i obračun preduzeća. Uprava preduzeća mora besplatno staviti na raspolaganje fabričkom komitetu potrebne prostorije sa grejanjem, svetlom i potrebnim pomoćnicima.

58. Članovi fabričkog komiteta se oslobađaju od neposrednih radnih obaveza u radionicama, odeljenjima itd. za vreme koje im treba za ispunjavanje svojih obaveza kao članova fabričkog komiteta (a pri tome im se isplaćuje puna plata).

Primedba 1: Članovi predsedništva oslobađaju se u potpunosti od rada u radionicama.

Primedba 2: Ne plaćaju se radovi fabričkog komiteta i komisija koji se obavljaju van radnog vremena.

59. U svojstvu članova fabričkog komiteta ne može biti oslobođeno od neposrednog rada (u radionicama, odeljenjima itd.) više od 5 odsto svih radnika u preduzećima sa do 500 radnika, više od 3 odsto u preduzećima sa do 1.000 radnika i službenika, više od 2 odsto u preduzećima sa do 10.000, i više od 1 odsto u preduzećima sa više od 10.000 radnika i službenika.

60. Članovi fabričkog komiteta koji se biraju u nadređene privredne organe oslobođeni su od tekućih poslova u svom fabričkom komitetu i primaju prosečnu platu.

61. Izdaci fabričkog komiteta se plaćaju od strane

preduzetnika ili uprave preduzeća po računima koje podnosi fabrički komitet. Računi su potpisani od strane predsednika i sekretara te nose pečat fabričkog komiteta.

63. Konflikti koji nastaju u tom slučaju rešavaju se delovanjem nadređenih privrednih organa; njima preduzetnik mora uložiti protest u toku nekoliko dana – čak i protiv zahteva upućenih od strane fabričkog komiteta

H. Revizionna komisija

63. Radi kontrole finansijskih i privrednih poslova i obračunskih izveštaja fabričkog komiteta, opšta skupština prostom većinom glasova bira revizionu komisiju koja opštoj skupštini mora položiti račun o izvršenim revizijama.

Bibliografski podaci

Autor	
Naslov	Statuten der Fabrikkomitees, preuzeto iz A. M. Pankratova, Fabrikrate in Russland: Der Kampf um die sozialistische Fabrik, Frankfurt a. M., 1976.
Prevod	Willi Firth
Izdavač	Centar za liberberske studije
Godina	2008.